

การประยุกต์พุทธวิธีการเผยแผ่ธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ The Application of the Buddhist Missionary through Social Media

พระครูภัทรธรรมคุณ (อดิภทโท)^๑

พระครูสุนทรธัญรักษ์^๒

บทคัดย่อ

พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยทรงเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายผู้มีกิเลสน้อยก็มี มีกิเลสมากก็มี มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มีบางพวกสอนให้รู้ได้ง่าย บางพวกสอนให้รู้ได้ยากจากแนวคิดนี้พระองค์ทรงพิจารณาถึงผู้ฟัง หรือ ผู้รับการสอน แนะนำว่า ทรงสอนได้ จึงทรงตัดสินใจส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรก จำนวน ๖๐ รูป ไปประกาศพระพุทธศาสนา โดยพระองค์ทรงแนะนำพระสาวกว่า หลักการสอน ต้องงามในเบื้องต้น งามท่ามกลาง และงามในที่สุดมีเนื้อหาถูกต้องสอดคล้องกาลเวลา ถูกจริตผู้ฟัง จุดเริ่มต้นในการประกาศคำสอนของพระองค์เท่ากับว่าพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นแล้วต่อแต่นี้ไป ทรงทำการใหญ่เพื่อแสดงอานุภาพโปรดเวไนยสัตว์ด้วยพระเมตตา กรุณาและในที่สุดพระองค์ทรงได้รับการยกย่องว่า เป็นบรมครูของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ด้วยพระบารมีของพระองค์ทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาดังนั้นเอง โลกสงบเย็นได้ด้วยหลักพุทธธรรม

คำสำคัญ : พุทธวิธี, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

Abstract

The Buddha decided to teach all beings by considering that some beings had more defilement and some had a little, and some had strong spiritual faculties and some had weak spiritual faculties. From this consideration, the Buddha started teaching people and gained disciples. The Buddha sent his 60 disciples to propagate his teachings in various places with a recommend that to preach the doctrine salutary in its beginning, middle and end with accurate essence suitable to the audience. Announcing his teachings was recognized that the Buddha had established Buddhism. The Buddha taught all beings with loving-kindness and compassion so that he was called the teacher of celestial beings and human beings. The world was peaceful with his teachings.

Keywords: The Buddha's Teaching. Buddhist Propagation.

^๑หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

^๒วัดกลางคลองสี่ ปทุมธานี.

บทนำ

หลังจากพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ พระองค์ทรงคำริที่จะออกไปเผยแผร์หลักคำสอนของพระองค์ ซึ่งจุดนี้เองเป็นการออกประกาศคำสอนของพระองค์ในครั้งแรกโดยนึกถึงผู้ที่จะไปสอน และบุคคลนั้นต้องเป็นคนสำคัญ ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์ทรงนึกถึงอาจารย์ทั้งสอง คือ อาฬารดาบสและอุทกดาบส แต่ท่านเสียชีวิตแล้ว ก็นึกถึงศิษย์เอกของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จากจุดนี้กล่าวได้ว่าการสอนหรือการเผยแผร์พระพุทธศาสนาต้องเริ่มต้นที่คนศรัทธา ซึ่งจะเป็นเรื่องง่ายในการสอน นี่ก็เป็นกลยุทธ์ในการเผยแผร์พระพุทธศาสนาของพระองค์

ดังนั้น พุทธวิธีการเผยแผร์พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงเริ่มต้นที่บุคคลที่เหมาะสมกับเวลา สถานที่และเนื้อหาธรรม วิธีการที่ถูกจริตของบุคคลนั้นๆ และมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการเผยแผร์พระพุทธศาสนาด้วยกลยุทธ์ต่างๆ และพระองค์ทรงใช้เวลา ๔๕ พรรษาในการเผยแผร์พระพุทธศาสนา ร่วมพุทธสาวกจนพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน ซึ่งมีหลักการเผยแผร์พระพุทธศาสนาดังนี้

การสอนหลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า

หลังจากพระพุทธองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ คราวประทับอยู่ ณ ฌตถนอชปาลนิโครธนั้นทรงเกิดความดำริขึ้นในพระทัยว่าธรรมที่พระองค์ได้บรรลุแล้วนี้ลึกซึ้งเห็นได้ยากรู้ตามได้ยากสงบประณีตไม่เป็นวิสัยแห่งตรรกะละเอียดบัณฑิตจึงจะรู้ได้สำหรับหมู่ประชาชนที่ยังรุ่มร่ามยินดีเพลิดเพลินในอาลัยคือกามคุณ ๕ ฐานอันนี้ย่อมเป็นสิ่งที่เห็นได้ยากกล่าวคือความสงบแห่งสังขารทั้งปวงความสลัดอุปธิทั้งปวงความสิ้นตัณหาวิราคะนิโรธนิพพานทรงพระปริวิตกว่า“ถ้าเราจะ

พึงแสดงธรรมและผู้อื่นจะไม่เข้าใจซึ่งต่อเรา ชื่อนั้นก็จะพึงเป็นความเหน็ดเหนื่อยเปล่าแก่เราจะพึงเป็นความลำบากเปล่าแก่เรา” (วิ.ม. (ไทย)๔/๗/๑๑) เมื่อพระองค์ทรงเมตตาตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุทรงทราบว่าสัตว์ทั้งหลายผู้มีกิเลสน้อยก็มี มีกิเลสมากก็มี มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มีบางพวกสอนให้รู้ได้ง่าย บางพวกสอนให้รู้ได้ยาก บางพวกมักเห็นปรโลกและโทษว่าน่ากลัวก็มี บางพวกมักไม่เห็นปรโลกและโทษว่าน่ากลัวก็มีทรงเปรียบเทียบในยสตร์เหมือนดอกบัว๓ เหล่าคือ “บางดอกที่เกิดในน้ำเจริญในน้ำยังไม่พ้นน้ำจมอยู่ในน้ำบางดอกที่เกิดในน้ำเจริญในน้ำอยู่เสมอน้ำบางดอกที่เกิดในน้ำเจริญในน้ำ ขึ้นพ้นน้ำ ไม่แต่น้ำ” (วิ.ม. (ไทย)๔/๗/๑๔)

จากแนวคิดนี้จะเห็นว่าจุดเริ่มต้นในการประกาศคำสอนของพระองค์เท่าที่กล่าวพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นแล้วต่อแต่นั้นไป ทรงทำการใหญ่เพื่อแสดงอานุภาพโปรดเวไนยสัตว์ด้วยพระเมตตา กรุณา เมื่อสอนแล้วจะต้องไม่เหน็ดเหนื่อย พระองค์ทรงตั้งใจจริงในการสอนมาก จะขอนำหลักการสอนให้ได้นำไปคิดและปฏิบัติ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๔๗: ๓๓) ได้กล่าวในพุทธวิธีในการสอนเกี่ยวกับหลักทั่วไปในการสอนของพระพุทธเจ้าดังต่อไปนี้

๑. หลักการสอนเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอนซึ่งสามารถแยกได้ คือ ๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก หรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ อริยสัจ ซึ่งทรงเริ่ม สอนจากความทุกข์ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดารู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว ต่อจากนั้นจึงสาวหาเหตุที่ยากลึกซึ้งและหาทางแก้ไขต่อไป ๒) สอนเนื้อเรื่องที่ลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไปถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยความจริงให้ผู้เรียนได้ดูได้

เห็นได้ฟังเองอย่างที่เราเรียกว่าประสบการณ์ตรง ๓) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คุณอยู่ในเรื่อง มีจุดไม่วกวนไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา ๔) สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ ๕) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก เป็นต้น ๖) สอนสิ่งที่มีความหมายควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง

๒. หลักการสอนเกี่ยวกับตัวผู้เรียนของพระพุทธเจ้ามี ดังนี้ ๑) พุทธองค์จะทรงสอนใครทรงดูบุคคลผู้รับการสอน หรือผู้เรียนก่อนว่า บุคคลนั้น เป็นคนประเภทใดทรงสอนให้สอดคล้องกับจริตคนนั้น และคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อมแคล้วคลาดและควรจะสอนอะไร แคล้วคลาด ๒) ปรับวิธีสอนให้เหมาะกับบุคคล ดูความพร้อมของผู้เรียน ๓) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความพร้อมความสุกงอม ๔) สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ๕) การสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง ๖) เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไป ตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์ ๗) ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่มึนด้อยที่มีปัญหา

๓. วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า คือ ๑) สร้างความสนใจในการสอนคนนั้น และนำเข้าสู่นโยบายได้ ๒) สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่งพลัดเพลินไม่ให้เกิดเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจและให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภูมิใจในตัว ๓) สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น ๔) สอนโดยเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริงด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งมีค่ามองเห็นความสำคัญของผู้เรียน ๕) ใช้ภาษา

สุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ เข้าใจง่าย

กล่าวได้ว่า หลักการสอนที่ดีต้องเน้นให้ผู้ฟังได้เข้าใจ มีศรัทธา แรงขับให้อยากปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สอน เมื่อถึงระดับหนึ่งผู้เรียนจะเข้าใจด้วยตนเอง น้อมกายและใจ ปฏิบัติธรรมด้วยพลังแห่งศรัทธาพระพุทธองค์ทรงมีศิลปะยอดเยี่ยมในการสอนดังนี้

๔. ศิลปะพุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง

คือ ๑) สันทสสนา คือ อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา ๒) สัมทาปนา คือ จูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ ๓) สมุตเตชนา คือ เราใจให้แก่วกถ่วงให้เกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก ๔) สัมปหังสนา คือ ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ

แบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ตัวอย่างจากพระสูตร

จากแนวคิดดังกล่าวจะพบว่า พระพุทธองค์มีหลักการสอนที่ดีและทันสมัยใหม่เสมอ หลักการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรมมีส่วนร่วมในการซักถามข้อสงสัยในหลักคำสอนเมื่อเข้าใจแล้ว พระพุทธองค์ก็ทรงให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) จะได้เกิดการเรียนรู้เข้าใจจากการปฏิบัติด้วยตนเองหรือจากประสบการณ์ จนผู้ปฏิบัติเข้าถึงหลักความจริงด้วยปัญญาของตน จิตเป็นกุศลหลุดพ้นจากกิเลส ซึ่งจะขวนขวายตัวอย่างจากพระสูตรมาเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

กรณีการสอนกันทรภพปริพาชกกับนายเปสสะ ในขณะที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่

ใกล้สระโบกขรณีชื่อ คัคครา เขตกรุงจับปา เมืองหลวงของแคว้นอังคะ โดยทรงปรารภกันทรภปริพาชกที่คาตเตาพระสัพพัญญุตญาณ ทั้ง ๆ ที่ตนไม่มีญาณที่สามารถกำหนด อดีต อนาคต และปัจจุบัน เหตุเกิดพระสูตรนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงตามอัธยาศัยผู้ที่ทรงตรวจดูด้วยพระญาณก่อนเสด็จไปโปรด

เนื้อหาสำคัญของพระสูตรนี้แบ่งเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ สนทนากับ นายเปสสะบุตรของคราญช้างและกันทรภปริพาชกเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค กันทรภปริพาชกเห็นภิกษุสงฆ์นั่งนั่งเฝ้าจึงกราบทูลยกย่องพระผู้มีพระภาคว่าทรงสามารถแนะนำภิกษุสงฆ์ให้ปฏิบัติชอบได้เหมือนพระผู้มีพระภาคในอดีตและอนาคต พระผู้มีพระภาค (ทรงทราบวาปริพาชกไม่มีสัพพัญญุตญาณ) จึงตรัสบอกเหตุที่ทำให้ภิกษุสงฆ์ คือมีภิกษุสงฆ์จำนวนมากเป็นพระอรหันตนิสาสพ...และอีกภิกษุสงฆ์กลุ่มหนึ่งยังเป็นเสขบุคคล มีปคติสงบ มีความเป็นผู้สงบ มีปัญญา มีความเป็นด้วยปัญญา เธอเหล่านั้นมีจิตตั้งมั่นในสติปัฏฐาน ๔ ประการ (ม.ม. (ไทย) ๑๓ /๒/๓)

นายเปสสะบุตรของคราญช้างกราบทูลว่า...ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญที่จริงแม้ข้าพระองค์เป็นคนหยาบช้าก็มิได้ตั้งมั่นในสติปัฏฐาน ๔ ประการเช่นเดียวกัน และกล่าวยกย่องพระผู้มีพระภาคว่า ทรงทราบประโยชน์และสิ่งที่มีประโยชน์ของสัตว์ทั้งหลาย ในเมื่อคนรกโลก คนเดนคน คนเจ้าเล่ห์ ยังมีอยู่อย่างนี้เป็นความจริงที่คนสอนยาก สัตว์เลี้ยงยาก (ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓/๔). พระผู้มีพระภาคตรัสว่า บุคคล ๔ ประเภทที่มีอยู่ในโลกนี้ คือ ๑) เป็นผู้ทำตนให้เดือดร้อน หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อน ๒) เป็นผู้ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ๓) เป็นผู้ทำตนให้เดือดร้อน หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อนและเป็นผู้ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน หมั่น

ประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ๔) เป็นผู้ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อนและเป็นผู้ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน

พระพุทธองค์ตรัสว่า เปสสะ บรรดาบุคคล ๔ ประเภทนี้ ท่านชอบในบุคคลประเภทไหนเล่า เพราะเหตุไร นายเปสสะบุตรของคราญช้างกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่ชอบบุคคลประเภทที่ ๑-๓ แต่ชอบใจบุคคลประเภทที่ ๔ ว่าบุคคลใดไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อน และเป็นผู้ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน บุคคลนั้นชื่อว่าไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นผู้ไม่หิว ดับร้อน เย็นใจ มีตนอันประเสริฐ เสวยสุขอยู่ในปัจจุบันเพราะนี้ข้าพระองค์จึงชอบใจบุคคลนี้และทูลลากลับโดยที่นายเปสสะบุตรยังไม่ฟังรายละเอียด (ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๕/๖)

จากพุทธวิธีการสอนในพระสูตรนี้พบว่าพระผู้มีพระภาคตรัสว่า บุคคล ๔ ประเภทที่มีอยู่ในโลกนี้ คือ ๑) เป็นผู้ทำตนให้เดือดร้อน หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อน ๒) เป็นผู้ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ๓) เป็นผู้ทำตนให้เดือดร้อนและเป็นผู้ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ๔) เป็นผู้ไม่ทำตนให้เดือดร้อนและไม่หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อนและเป็นผู้ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน

พระพุทธองค์ตรัสว่า เปสสะ บรรดาบุคคล ๔ ประเภทนี้ ท่านชอบในบุคคลประเภทไหนเล่า เพราะเหตุไร นายเปสสะบุตรของคราญช้างกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ไม่ชอบบุคคลประเภทที่ ๑-๓ แต่ชอบใจบุคคลประเภทที่ ๔ ว่าบุคคลใดไม่ทำตนให้

เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อน และเป็นผู้ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน บุคคลนั้นชื่อว่าไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นผู้ไม่หิว ดับร้อน เย็นใจ มีตนอันประเสริฐ เสวยสุขอยู่ในปัจจุบันเพราะนี้ข้าพระองค์จึงชอบใจบุคคลนี้(เรื่องนี้อ้างแล้ว)ผลการสอน นายเปสสะบุตรคราญช่างขึ้นขมยินดี พระภาสิตของพระผู้มีพระภาค แล้วก็ลุกจากไป แต่นายเปสสะบุตรก็ได้รับประโยชน์มาก คือ เกิดความเลื่อมใสในภิกษุสงฆ์ และได้รับแนวทางใหม่ในการเจริญสติปัญญา

จากพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คิดด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการสอนให้คิดตามเกิดความรู้ใจ ชวนให้อยากฟัง และสนทนาด้วย ในขณะเดียวกันก็แทรกหลักพุทธธรรม ให้เห็นว่าข้อใดถูกและข้อใดไม่ถูก ทรงให้เปรียบเทียบด้วยตนเอง นี่ก็เหมาะสำหรับจริตของบุคคลประเภทนี้

กรณีการสอนคนเลี้ยงโค พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่พระภิกษุทั้งหลาย ขณะเสด็จประทับอยู่ ณ ริมฝั่งแม่น้ำคงคา เขตเมืองอุกกเจลา แคว้นวัชชี โดยทรงปรารภเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้น ณ ที่ที่ประทับนั้น ตรัสเล่าเชิงเปรียบเทียบให้พระภิกษุทั้งหลายฟังพระผู้มีพระภาคตรัสเล่าเรื่องที่เกิดขึ้น ณ ริมฝั่งแม่น้ำคงคา ๒ เรื่อง ทรงเปรียบเทียบให้ภิกษุทั้งหลายฟัง ๒ กรณี ดังนี้

๑. ในสารทกาลท่ายฤดูฝน คนเลี้ยงโค ชาวแคว้นมคธคนหนึ่งต้อนฝูงโคข้ามแม่น้ำคงคาไปยังฝั่งเหนือซึ่งอยู่ในเขตแคว้นวิเทหะ (ต่อมาพร้อมกับแคว้นวัชชี) ตรงที่ต้อนฝูงโคลงข้ามน้ำนั้นไม่ใช่ทำข้าม ฝูงโคว่ายเข้าในวังวนของกระแสน้ำกลางแม่น้ำ ถึงแก่ความตายหมดทั้งฝูง ทั้งนี้เพราะคนเลี้ยงโคนั้นไม่ฉลาด ไม่รู้จักท่า ไม่พิจารณาฝั่งนี้และฝั่งโน้นให้ดีก่อน (ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๐/๓๘๔)

๒. ในสารทกาลท่ายฤดูฝน คนเลี้ยงโคชาวแคว้นมคธ ต้อนฝูงโคข้ามฝั่งแม่น้ำคงคาไปฝั่งตรงกันข้ามซึ่งอยู่ในเขตแคว้นวิเทหะ ตรงที่ข้ามเป็นทำน้ำ ซึ่งที่พิจารณาตรวจดูโดยรอบแล้วจึงปล่อยโคจำฝูงให้ข้ามไปก่อน โคนั้นว่ายน้ำตัดกระแสน้ำไปถึงฝั่งโน้นโดยประสิทธิภาพ แล้วจึงปล่อยโคที่มีกำลังและโคที่ฝึกฝนมาดีแล้วลงไปในแม่น้ำ เป็นพวกที่ ๒ โคเหล่านั้นก็ว่ายตัดกระแสน้ำไปถึงฝั่งโน้นโดยสวัสดิภาพ จากนั้นจึงปล่อยโคหนุ่มสาวไป ก็ว่ายไปถึงฝั่งโน้นโดยสวัสดิภาพอีก จากนั้นจึงปล่อยลูกโคที่มีกำลังน้อยให้ว่ายตัดกระแสน้ำไปถึงฝั่งโน้นได้ดีสวัสดิภาพและชุดสุดท้าย เขาปล่อยลูกโคที่เพิ่งเกิดในวันนั้นให้ว่ายตามเสียงแม่โคไปจนถึงฝั่งโน้นได้โดยสวัสดิภาพเช่นเดียวกัน ทรงชี้ว่า เป็นเพราะความฉลาดของคนเลี้ยงโค (ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๑/๓๘๕) ในเรื่องนี้ทรงเปรียบเทียบไว้ ๒ ประเด็น คือ

๑. ทรงเปรียบเทียบคนเลี้ยงโคที่ฉลาดที่ต้อนฝูงโคไปสู่ที่หมายได้โดยสวัสดิภาพว่าเหมือนกับสมณะหรือพราหมณ์ผู้ฉลาดในเรื่องโลกนี้และโลกหน้า รู้ทั่วถึงธรรมที่เป็นโลกียะและโลกุตระ เพราะสามารถชักนำผู้อื่นให้ได้รับความสุขพ้นทุกข์ทั้งปวงได้

๒. ทรงเปรียบเทียบโคที่ว่ายตัดกระแสน้ำไปถึงฝั่งโน้นได้โดยสวัสดิภาพกับภิกษุในพระศาสนา ดังนี้ ๑) โคจำฝูง เปรียบเหมือนพระอรหันตชินาสพ ๒) โคที่กำลังและโคที่ได้รับการฝึกฝนมาดีแล้วเปรียบเหมือนพระอริยบุคคลชั้นอนาคามี ๓) โคหนุ่มสาวเปรียบเหมือนพระอริยบุคคลชั้นสกทาคามี ๔) ลูกโคที่มีกำลังน้อยเปรียบเหมือนพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน ๕) ลูกโคตัวเล็กที่เพิ่งเกิด เปรียบเหมือนพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน-อัมมานุสारी และสัทธานุสारी (ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๒/๓๘๕)

ทรงสรุปไว้ในตอนท้ายว่า พระองค์เอง คือ ผู้ฉลาดในโลกนี้และโลกหน้า ผู้รู้ทั่วถึงธรรมทั้งปวง ซึ่งเปรียบเหมือนคนเลี้ยงโคผู้ฉลาด ผู้นำฝูงโคไปสู่ที่หมายได้โดยสวัสดิภาพ

พุทธวิธีการสอนในพระสูตรนี้พบว่า ทรงสอนเปรียบเทียบให้เห็นความชัดเจน เข้าใจง่าย ตัวอย่างการสอนที่ว่า “ลูกโคเล็กที่เกิดในวันนั้นลอยไปตามเสียงโคที่เป็นแม่ วายตัดกระแสน้ำคางคา ข้ามไปถึงฝั่งได้โดยปลอดภัย แม่ฉันทไค ภิกษุทั้งหลายก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ที่เป็นธัมมานุสारी (ผู้เล่นไปตามธรรมฯลฯ) และที่เป็นสัทธานุสारी (ผู้เล่นไปตามศรัทธา) ก็เชื่อว่า จักวายตัดกระแสธารข้ามถึงฝั่งได้โดยสวัสดิ” (ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๒/๓๘๗)

จากการศึกษาพระสูตรพบว่า พระพุทธองค์ทรงมุ่งสอนให้มีการพัฒนาจิตใจ ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตั้งแต่ระดับเบื้องต้น โสดาบัน จนถึงระดับพระอรหันต์ เข้าสู่นิพพานในที่สุด

บทสรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลังจากพระพุทธองค์ตรัสรู้ใหม่ๆพระพุทธองค์ทรงเห็นว่าคนมีลักษณะแตกต่างกัน บางคนมีกิเลสน้อย

บางคนมีกิเลสมาก จึงทรงเปรียบเวไนยสัตว์เหมือนดอกบัว๓เหล่า จึงทรงตัดสินใจส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรก จำนวน ๖๐ รูป ไปประกาศพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงประกาศนโยบายว่า “พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” (วิ.ม.(ไทย) ๔/๓๒/๔๐)

จากนโยบายดังกล่าวจะพบว่า พุทธวิธีการสอนเน้นให้ภิกษุรู้จักเนื้อหาในการสอน เข้าใจผู้ฟัง ผู้เรียน เพื่อสอน แนะนำให้ถูกจริตของคนนั้นๆ ทรงสอนให้มีส่วนร่วมในการกล่าวถามคำถาม กล่าวการแสดงความคิดเห็นโดยพระพุทธองค์ทรงคอยให้คำแนะนำ โดยสอนให้ชี้ชวน ชักจูง สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ด้วยจิตที่ร่าเริงเบิกบานใจตามจริตของบุคคล จากแนวคิดนี้ ชี้ให้เห็นว่าการสอน สามารถนำแนวคิดนี้ไปบูรณาการในการสอนประชาชนโดยที่ผู้สอนต้องใจกว้างในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟัง ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและในที่สุดทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีความสุขในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนานำไปสู่การปฏิบัติถูกต้องดีงาม

บรรณานุกรม

ทิตินา แคมมณี. ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). **รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๗.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วศิน อินทสระ. **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ: เม็ดทราย, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานรัฐมนตรี. **แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้**, กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, ๒๕๔๓.

สุชีพ ปัญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๒.